

ВІДГУК

офіційного опонента Федоренко Світлани Володимирівни, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри прикладної психології та логопедії Бердянського державного педагогічного університету на дисертаційну роботу Воротинцевої Олени Олександрівни «Розвиток проєктувальної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти з особливими освітніми потребами», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 016 Спеціальна освіта

Актуальність дослідження. Дисертаційне дослідження Воротинцевої О.О. присвячене актуальній проблемі розвитку проєктувальної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) як ключової умови реалізації індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ) здобувачів освіти з особливими освітніми потребами (ООП). Актуальність теми зумовлена потребою суспільства у якісному супроводі осіб з ООП, що передбачає високий рівень професійної готовності педагогів ІРЦ до проєктування ІОТ. Рецензоване дослідження виконане в межах колективної теми науково-дослідної роботи кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка «Корекційно-реабілітаційна діяльність в сучасному освітньому просторі» (державний реєстраційний номер 0121U109190), де автором визначено основні напрями розвитку проєктувальної компетентності (ПрК) педагогів ІРЦ як ключового елементу для успішної реалізації ІОТ для осіб ООП.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, мають високий ступінь обґрунтованості. Вони логічно впливають із мети, завдань і результатів дослідження, підтверджені теоретичним аналізом, емпіричними даними та результатами педагогічного експерименту. Авторка послідовно застосовує

комплекс методів наукового пізнання, що забезпечує достовірність отриманих результатів. Рекомендації щодо розвитку ПрК педагогічних працівників ІРЦ є практично значущими, відповідають сучасним вимогам до професійної діяльності педагогів інклюзивної освіти та можуть бути впроваджені в систему підвищення кваліфікації.

Значення для науки і практики одержаних результатів. У дисертації вперше розроблено та науково обґрунтовано модель розвитку ПрК педагогічних працівників ІРЦ, яка включає чотири блоки: цільовий, методичний, методологічний та діагностико-результативний. Авторка уточнила сутність поняття «проектувальна компетентність» та охарактеризувала її структуру через єдність мотиваційного, рефлексивно-особистісного, когнітивного та операційно-функціонального компонентів. Визначено трудову функцію «Комплексне вивчення та проектування ІОТ», що є важливим внеском у професіоналізацію діяльності педагогів ІРЦ. Результати дослідження мають прикладне значення для системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників ІРЦ. Розроблено освітню програму, серію методичних рекомендацій, цикл вебінарів, дидактичні матеріали, що враховують виявлені труднощі та потреби педагогів. Це сприяє підвищенню якості освітніх послуг для здобувачів освіти з ООП.

Характеристика структури та змісту дисертації. Структура дисертації Воротинцевої Олени Олександрівни відповідає вимогам до наукових кваліфікаційних робіт і включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У вступі чітко окреслено наукову проблему, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також визначено новизну та практичну значущість роботи. Перший розділ містить теоретичне обґрунтування дослідження, аналіз літератури та нормативної бази. У другому розділі представлено методику проведення експерименту, критерії оцінювання та результати діагностики. Третій розділ присвячено реалізації моделі розвитку проектувальної компетентності педагогів ІРЦ, з описом педагогічних умов та ефективності запропонованих рішень. Висновки логічно узагальнюють здобуті результати. Зміст роботи вирізняється системністю, науковою обґрунтованістю та прикладною спрямованістю.

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях

Наукові результати дисертаційного дослідження здобувача знайшли всебічне відображення у 49 публікаціях, з яких 40 є одноосібними. Серед них — 8 статей у фахових виданнях України, 1 стаття, що індексується у міжнародній наукометричній базі Web of Science, 3 розділи у колективних монографіях, а також 2 статті, які додатково висвітлюють аспекти наукового пошуку та 20 матеріалів апробаційного характеру, що свідчить про активну участь автора в наукових заходах.

Окрему цінність становлять 15 навчально-методичних і програмових матеріалів, що підтверджують практичну спрямованість дослідження. Така кількість і різноплановість публікацій засвідчують високий рівень апробації результатів, їх відповідність темі дисертації, науковій новизні та актуальності. Автор демонструє здатність до самостійного наукового мислення, системного викладення матеріалу та інтеграції теоретичних і практичних напрацювань у професійний контекст.

Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність порушень академічної доброчесності. Оформлення дисертації здійснено відповідно до чинних нормативних документів, зокрема вимог МОН України щодо підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти. Робота містить усі необхідні структурні елементи: вступ, огляд літературних джерел, методологічну частину, результати власного дослідження, висновки та список використаних джерел. Аналіз тексту дисертації, а також наданих супровідних документів, не виявив фактів порушення академічної доброчесності. Усі запозичення коректно оформлені з відповідними посиланнями, результати дослідження є оригінальними, а публікації, що відображають основні положення дисертації, — належать авторці. Таким чином, дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

У цілому, високо оцінюючи теоретичну та практичну значущість результатів, отриманих у дисертації, водночас вважаємо за доцільне зазначити

деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання, які мають рекомендаційний характер:

1) На нашу думку, у дисертації недостатню увагу приділено глибокому аналізу сучасних зарубіжних досліджень з обраної тематики, що обмежує можливість повноцінного осмислення отриманих результатів у ширшому науковому полі. Робота значно виграла б, якби автор здійснив порівняльний аналіз підходів, представлених у міжнародній літературі, та окреслив власне місце дослідження серед актуальних наукових дискусій.

2) У дослідженні доцільним виглядає більш розгорнуте представлення авторського бачення перспектив реалізації запропонованої моделі розвитку проєктувальної компетентності педагогічних працівників ІРЦ в контексті сучасних національних освітніх викликів. Зважаючи на динамічні зміни в системі освіти, зростаючі вимоги до інклюзивного освітнього середовища та потребу в адаптивних професійних практиках, робота значно виграла б, якби автор окреслив конкретні шляхи впровадження моделі, її потенціал та можливі обмеження в реальних умовах освітньої діяльності.

3) У дисертації варто було б глибше проаналізувати ризики та обмеження впровадження запропонованої моделі розвитку проєктувальної компетентності педагогічних працівників ІРЦ. Робота значно виграла б, якби автор окреслив потенційні бар'єри – організаційні, ресурсні, кадрові – що можуть виникати на етапах реалізації моделі, а також запропонував шляхи їх подолання.

Загалом, висловлені зауваження, рекомендації та побажання не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи, яка вирізняється глибоким теоретичним аналізом, методичними розробками та є самостійним, оригінальним і завершеним дослідженням у межах спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

Висновок. Дисертаційна робота Воротинцевої Олени Олександрівни є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке вирізняється високим рівнем теоретичної новизни, практичної значущості, логічної побудови та наукової обґрунтованості. У роботі глибоко проаналізовано сучасний стан

проблеми розвитку ПрК педагогічних працівників ІРЦ, запропоновано авторську модель її формування, обґрунтовано педагогічні умови та перевірено ефективність запропонованих рішень у ході педагогічного експерименту.

Авторка продемонструвала високий рівень наукової компетентності, володіння методологією педагогічного дослідження, здатність до самостійного вирішення актуальних проблем спеціальної освіти та інклюзивного навчання, а також уміння інтегрувати теоретичні знання з практичними потребами освітньої галузі.

Результати дослідження мають прикладне значення для системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників ІРЦ, можуть бути використані в освітній практиці, а також слугувати основою для подальших наукових розвідок у галузі спеціальної та інклюзивної освіти.

У цілому представлена до захисту дисертація «Розвиток проєктувальної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти з особливими освітніми потребами» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними згідно Постановам КМ України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.). Вважаю, що дисертаційна робота заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка, Воротинцева Олена Олександрівна, – на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри прикладної психології та
логопедії Бердянського державного
педагогічного університету

Справжність підпису Світлани ФЕДОРЕНКО
засвідчую

Ректор університету Ігор БОГДАНОВ

 Світлана ФЕДОРЕНКО

